

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Meddelat 2015-10-01

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst

10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7§ kyrkoordningen

BAKGRUND

Domkapitlet i Visby stift beslutade den 16 januari 2015, efter biskopens godkännande, att förklara f.d. komministern i X domkyrkoförsamling B åter behörig att utöva kyrkans vigningstjänst som präst. B hade den 3 september 2008 på egen begäran förklarats obehörig att utöva vigningstjänsten. A var vid den tiden biskop i X stift.

Ansvarsnämnden beslutade vid sammanträde den 29 maj 2015 att inleda ett tillsynsärende mot A. Anledningen till detta var uppgifter som framkommit i ärende AN 2015/4, anmälan mot biskopen C gällande dennes agerande i samband med att B förklarades åter behörig att utöva vigningstjänsten. Avsikten har varit att Ansvarsnämnden ska få en så fullständig bild som möjligt av hanteringen av Bs begäran 2008 respektive nya ansökan 2014. Nämnden har denna dag fattat beslut i ärendet rörande C, beslut 8/2015.

UTREDNINGEN I ANSVARSNÄMNDEN

Ansvarsnämnden tillställde A handlingarna i ärende AN 2015/4 med begäran om yttrande. A yttrade sig enligt följande.

" - - Har egentligen inget att tillföra som inte redan framgår av handlingarna och den fylliga artikeln i Y nyhetsmagasin - Z.

Det framgår inte heller vad som föranleder Ansvarsnämndens tillsynsärende mot mig. Här följer ändå en kort sammanfattning av mitt agerande och drivkrafterna därför:

Efter att ha tagit del av flickornas vittnesmål och Bs erkännande och bekräftelse av det skedda, informerade jag några av Domkapitlets ledamöter, som alla bekräftade att ingen annan påföljd var möjlig än avsättning, med hänvisning till Kyrkans nolltolerans för sexuellt utnyttjande av unga personer i beroendeställning.

Återgav också flickornas vädjanden om att det skedda inte skulle ges offentlighet, vilket på lilla Y omedelbart hade lett till att de hade hängts ut. De var ju offer och jag såg det som min plikt att i största möjliga mån skydda dem.

Gjorde dock en polisanmälan tillsammans med domkyrkoförsamlingens dåvarande ordförande G och domprosten F för att få rättsläget prövat. Åklagaren lade dock ner ärendet med hänvisning till att flickorna hade fyllt 15 år och därför inte formellt minderåriga.

Gav då med hänsyn till flickorna B möjligheten att själv avsäga sig ämbetet, vilket han också gjorde. Ärendet föredrogs vid följande domkapitel och ansökan beviljades, dock utan att anledningen uppgavs. Y-tidningarna begärde regelmässigt ut kopia på protokollen. Alla ledamöterna var införstådda med förfarandet.

Därefter handlade allt om att flickorna skulle få bästa möjliga stöd.

Då jag överlämnade stiftet till min efterträdare biskop C återgav jag det skedda - - -, då jag anade att han skulle höra av sig.

I september 2014 fick jag ett kortfattat mail från C där han meddelade att det hade kommit in en ansökan från B om att återfå prästämbetet. Visste då inget om att biskopen och B under en längre tid hade haft en själavårdslignande relation, utan utgick från att detta var ett ärende som naturligtvis formellt skulle behandlas och prövas. Räkade naturligtvis med att ansökan skulle avvisas med hänsyn till de mycket grava omständigheterna. Ansåg inte att jag skulle eller behövde ge några ytterligare detaljer, utan hänvisade till domprosten som ju fortfarande fanns med i domkapitlet och som kände till alla omständigheterna. Mitt svar till C finns med i handlingarna.

Sedan hörde jag inget mer om saken, innan en reporter på Y-tidningen ringde mig i våras tidigt en morgon och undrade vad jag tyckte om att B nu åter var präst med rätt att verka i hela vår kyrka. Min alltför sömndrucket förvånade och ogenomtänkta reaktion av misstro och häpnad återgavs dagen därpå i tidningen, vilket fick biskop C att ta helt ta avstånd från mig med hänvisning till att jag ju skulle ha medverkat vid lämplighetsprövningen. Det anser jag inte att mitt svar på Cs mail gav något underlag till. Jag ringde dock upp honom och bad om ursäkt för mitt uttalande i tidningen, en vänlig bön som C dock förkastade. Sedan har C påstått att jag har ljugit om min medverkan och inför gottlänningar och andra velat göra mig till syndabock för det illa genomtänkta beslutet.

Tydligen har även Ansvarsnämnden tolkat det skedda så, eftersom ett ärende mot mig har väckts. Även biskop D har publicerat ett öppet brev till mig i Y tidningar, där han utan att känna till bakgrunden tar ära och heder av mig.

Kyrkans nolltolerans mot sexuellt utnyttjande får inte bli tomma ord, men vi har ett särskilt ansvar också gentemot dem som utsatts. Jag kan bara bedyra att jag med gott samvete i samma situation, precis som jag gjorde då, skulle agera idag."

A har vid Ansvarsnämndens sammanträde den 4 september 2015, där han närvarade per telefon, tillagt följande.

"Hans uppfattning var att det inte behövdes mer utredning i samband att B skulle avsäga sig ämbetet. Det fanns vittnesmål av bl.a. två flickor och av domprosten. Inget av detta dokumenterades dock. Han klargjorde för B att denne efter det som skett inte hade förtroende som präst och inte heller biskopens förtroende. Han nämnde för B att det fanns en teoretisk möjlighet att återfå ämbetet efter ansökan och att saken kunde prövas på nytt då det gått cirka fem år. Hans bedömning är att om B hade blivit obehörigförklarad av domkapitlet efter utredning, är det tveksamt om denne blivit förklarad åter behörig. Han vill betona att han inte kände till att domkapitlets process mot behörigförklaring fortsatte efter Cs e-post-meddelande under hösten 2014. Domkapitlets beslut är bisarrt och obegripligt. B borde inte ha återfått behörigheten. Det sänder felaktiga signaler med hänsyn till den nolltolerans som råder inom Svenska kyrkan i fråga om sexuella trakasserier. Han vill också betona att biskopen inte ska ha själavård med en person som man sedan ska vara med och besluta om i ärenden som det aktuella."

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (Robert Schött, Ingemar Söderström, Thomas Stoor och Elisabeth Engberg) anförde i beslut 2015-10-01 följande.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd är ett särskilt organ tillsatt av Kyrkomötet. Ansvarsnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen ska Ansvarsnämnden pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

I egenskap av tillsynsorgan får Ansvarsnämnden med tillämpning av 57 kap. 3 § kyrkoordningen även utan anmälan ta upp frågor om hur biskoparna utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Ansvarsnämnden ska med tillämpning av 30 kap. 4 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom egen ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Ansvarsnämnden får med tillämpning av 30 kap. 5 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om biskopen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon fått veta under bikt eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Frågan är om A genom sitt agerande i samband med att frågan om obehörigförklaring av B aktualiserades, i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Kyrkoordningens bestämmelser om obehörigförklaring av präst på egen begäran respektive återfående av behörigheten efter en sådan förklaring innebär följande. En präst ska, enligt 31 kap. 11 § p 2 kyrko-

ordningen, förklaras obehörig om han eller hon genom en egen ansökan begär det. En präst som har förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst får förklaras åter behörig, om förhållandena ändrats på ett sådant sätt att prästen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. En sådan förklaring får ske endast om biskopen godkänner den, se 13 § i samma kapitel. Det är på intet sätt självklart att den som förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst ska återfå behörigheten bara därför att det som lagts till grund för obehörigheten har upphört. I sådana situationer behövs en grundlig analys av på vilket sätt situationen har ändrats och om vederbörande i fortsättningen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. Biskopen har ett självständigt och avgörande inflytande, veto, i frågan om någon ska förklaras åter behörig. Detta ligger i linje med att biskopen har att göra en egen prövning i fråga om prästvigningen. (Se CsSkr 1999:3 s. 2-401). Att biskopen har uttalat att hon eller han godkänner att en präst förklaras åter behörig att utöva kyrkans vigningstjänst, är inte ett tillräckligt skäl utan endast en förutsättning för att förklara någon åter behörig. Domkapitlet ska fatta ett självständigt beslut byggt på en grundlig analys av hur situationen efter obehörigförklaringen har ändrats och om prästen i fortsättningen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. Samma förutsättningar för prövningen om någon ska förklaras åter behörig gäller, oavsett om obehörigförklaringen grundas på egen ansökan eller beslutas av andra skäl. Grunderna för obehörigförklaring kan dock vara av betydelse vid prövningen. Se Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2014 med kommentarer och angränsande lagstiftning, sid. 369 och 388.

A har bekräftat att han under hösten 2014 mottog ett e-postmeddelande från C där det upplystes att B ansökt hos domkapitlet om att återfå vignings-tjänsten samt att han svarade på meddelandet. Ansvarsnämnden kan mot den bakgrunden inte förstå As invändning att han inte kände till att processen i domkapitlet fortsatte. Han är rimligtvis väl medveten om att domkapitlet har att fatta ett beslut i frågan. Det kan vidare ses som motsägelsefullt att han uppmanade B att själv avsäga sig vigningstjänsten och därvid upplysa om att det finns en möjlighet att efter ansökan bli behörigförklarad på nytt efter ett antal år, samtidigt som han nu, när så har skett, kritiserar domkapitlets beslut som bisarrt och obegripligt. Med detta sagt övergår Ansvarsnämnden till att bedöma As hantering av ärendet 2008 som ledde till att B avsade sig vigningstjänsten.

Av utredningen framgår att ärendet initialt hanterades vid ett informellt sammanträffande mellan B, kyrkorådets dåvarande ordförande G, domprosten F och biskopen. Vad som förekom vid detta möte dokumenterades inte, med det ledde till att B, på biskopens inrådan, själv ansökte hos domkapitlet om att bli obehörigförklarad och vidare att han sade upp sig från sin anställning. Bakgrunden till konfrontationen med B och de därpå följande åtgärderna, var att han hade haft flera och tämligen långvariga relationer med unga flickor i församlingen. B nekade inte till att ha haft dessa relationer.

Ansvarsnämnden finner det anmärkningsvärt att biskopen hanterade den uppkomna situationen på sätt som skedde. Det rimliga hade varit att kalla B till ett formellt tillsynsmöte, detta särskilt mot bakgrund av naturen av de anklagelser som riktades mot honom. Det är viktigt att anklagelser om sexuella övergrepp inom kyrkan blir utredda i vederbörlig ordning och inte lämnas därhän, oavsett vilka bevekelsegrunder man kan ha för att inte driva frågan och oavsett om det är fråga om brottslig gärning eller inte. Svenska kyrkan har sedan länge haft riktlinjer för hantering av sexuella övergrepp och det är viktigt att dessa följs. Det är inte en lämplig åtgärd att uppmana en präst som har vidgått olämpliga sexuella förbindelser att själv avsäga sig vigningstjänsten. Domkapitlet fräntas då möjligheten att utreda ärendet och att fatta ett beslut i frågan eftersom prästen i sådana fall ska förklaras obehörig. Vad som har föregått begäran om att bli obehörigförklarad blir helt odokumenterat och det blir omöjligt att avgöra om ett tillsynsärende borde ha initierats. Det är också olyckligt utifrån den aspekten att, i fall då en ansökan om att bli förklarad åter behörig görs, relevant underlag saknas både för biskopens ställningstagande enligt 31 kap. 13 § kyrkoordningen och för domkapitlets prövning. Som uttalats ovan ska samma prövning göras oavsett om en präst själv har avsagt sig behörigheten eller om domkapitlet har förklarat prästen obehörig att utöva vigningstjänsten. Det är inte lämpligt att, på sätt som skett i detta fall, underlåta att initiera ett formellt tillsynsärende.

Sammanfattningsvis finner Ansvarsnämnden, med den kritik som uttalats ovan, att det inte framkommit någon omständighet som innebär att A i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha. Det finns därför inte anledning till åtgärd mot honom enligt 30 kap. 5 § kyrkoordningen.

Ärendet skrivs av från vidare handläggning.

Ansvarsnämndens beslut: Ansvarsnämnden finner inte anledning till åtgärd mot A. Ärendet skrivs av.

Sökord: Obehörighet.

Ärende: AN 2015/8

Beslut: 9/2015